

זה הדדריך

زوهدريخ ZO HADEREKH

גיליון 43, 6 בנובמבר 2013

הגז הוא שלנו

לאחר פסיקת בג"ץ, יזם ח"כ דב חנין (חד"ש) הצעת חוק המגבילה את הטייקונים, ושומרת על עתודות הגז הטבעי

'מירה' ו-'שרה', ואילו בקידוחים 'ישי' ו-'שמשון' נתגלה גז בכמות נמוכה במידה רבה משהיה צפוי."

הצעת החוק קובעת, כי מאגרי הגז יישמרו לצרכי מדינת ישראל למשך חמישים שנה, שהם שני דורות, ובכך לחלק את משאב הגז בצורה צודקת יותר בין הדור הנוכחי לבין הדור הבא. פרק זמן זה גם מאפשר ודאות גדולה יותר בתכנון הפיתוח של משק החשמל, שכן אורך החיים של תחנות כוח הוא כ-50 שנה. אופק תכנוני זה דרוש גם לפיתוח התעשייה ולפיתוח פרויקטים בתחבורה. הצעת החוק מחייבת את שר האנרגיה והמים לבצע הערכה של עתודות הגז שניתנות להפקה ולשימוש במאגרים המוכחים של מדינת ישראל, והערכה של התצרוכת החזויה בחמישים השנים הבאות. בנוסף, על השר לקבוע הוראות שיבטיחו כי הכמות הדרושה למדינת ישראל על פי התחזית תישמר לצרכיה, ורק כאשר העתודות המוכחות ימצאו גדולות מתחזית הצריכה, ניתן יהיה לייצא את הכמות העודפת.

עו"ד עמית ברכה, מנכ"ל "אדם טבע ודין", מסר לקראת העלאת החוק בכנסת: "על ממשלת ישראל חלה החובה המוסרית לדאוג לכך שגם הדורות הבאים ייהנו ממאגרי הגז לשם הפקת אנרגיה פחות מזהמת. הצעת החוק מבטיחה שימוש בגז לצרכי מדינת ישראל, ומאפשרת בעתיד חלון הזדמנויות למעבר למשק אנרגיה בר-קיימא המבוסס על אנרגיות מתחדשות וחסכון באנרגיה".
ח"כ חנין הדגיש: "אעלה להצבעה את הצעת החוק, המגבילה את ייצוא הגז והמעדיפה אותנו על פני הטייקונים. הארגונים הסביבתיים והחברתיים תומכים. רק תמיכה ציבורית רחבה תאפשר לנו לגבור על הלחצים מהצד השני".

ח"כ דב חנין (חד"ש) יעלה בקרוב לדיון בכנסת הצעת חוק שכותרתה - "להגנה על עתודות הגז, למען עצמאות אנרגטית לישראל". זאת, לאחר שבג"ץ דחה בסוף אוקטובר את העתירות נגד ייצוא הגז, ולמעשה נתן אור ירוק להחלטת הממשלה מחודש יוני, בדבר ייצוא 40% מהגז הטבעי המצוי במספר מאגרים בים התיכון מול חופי ישראל.

על הצעת החוק, אותה יזם ח"כ חנין, חתומים כל חברי סיעת חד"ש, וכן שורה ארוכה של חברי כנסת מסיעות שונות, ביניהם גם ח"כים מהקואליציה. הצעת החוק נועדה להגן ולשמר את עתודות הגז של ישראל, ולמנוע ייצוא גז או העברתו לצריכה מחוץ לגבולות המדינה, אלא לאחר שיובטח כי עומדות לרשות המדינה עתודות גז שיספיקו לצריכה הצפויה של גז בארץ בחמישים השנים הבאות. מטרת החוק היא להבטיח עצמאות אנרגטית לישראל, ופיתוח משק אנרגיה בר-קיימא למען הדור הנוכחי והדורות הבאים.

לקראת העלאת הצעת החוק לדיון, אמר ח"כ חנין: "הממשלה מתכוונת לאפשר לטייקוני הגז לייצא חלק ממנו. אנחנו אומרים: 'צרכי המשק הישראלי קודמים; מחירי החשמל בישראל חשוב יותר; הפחתת זיהום האוויר אצלנו חיונית יותר'". ח"כ חנין גם התייחס להנחות השגויות של הממשלה באשר לכמות הגז המצויה במאגרים: "דו"ח שפרסם בנק ישראל מזהיר מדלדול מהיר של מאגרי הגז. ההמלצה לאפשר ייצוא נשענת על הנחות לא אקטואליות לגבי גודל מאגרי הגז שבשטחי ישראל. מאז גובשה ההמלצה נכשלו, למשל, הקידוחים במאגרים

57 שנים לטבח כפר קאסם

מאת הרב משה יהודאי

הייתי נער כבן 17 כאשר נודעו לי פרטי הטבח הנורא שהתחולל בכפר קאסם ב-29 לאוקטובר 1956. 49 בני אדם – בכללם 12 נשים, 12 נערים ו-7 ילדים – נרצחו בדם קר בידי יחידת משמר הגבול. הממשלה, בראשות בן-גוריון, ניסתה לחפות על הטבח ולהסתיר את דבר קיומו, אך נכשלה. הרוצחים הועמדו למשפט, אך טענו להגנתם שרק מילאו פקודה. השופט בנימין הלוי קבע כי זו הייתה פקודה בלתי חוקית בעליל, כזו ש"דגל שחור מתנוסס מעליה". הפושעים נשפטו לתקופת מאסר קצרות וגם קיבלו חנינה. רבים מהם חזרו למלא תפקידים צבאיים לאחר שחרורם מהכלא.

שנים רבות לאחר מכן, כאשר יוסי שריד כיהן כשר החינוך, הוא הורה לכלול את הטבח ואת לקחיו בתכנית הלימודים. שרת החינוך שאחריו, לימור לבנת, ביטלה החלטה זאת...

בשבוע שעבר השתחררו מהכלא הישראלי 26 אסירים פלסטינים, אשר ריצות עשרות שנות מאסר. ההשוואה בין שתי הפרשיות וההד הציבורי שלהן, מעוררים תהיות רבות: הטבח ההמוני בכפר קאסם מן הצד האחד, מול מעשיהם של האסירים הפלסטינים מן הצד השני; העונשים שהוטלו; משכי המאסר; תקופת המאסר אותן הם ריצו; החנינות; התגובות בשני הצדדים, וכו' וכו'. מדובר בהשוואה לא פשוטה. חומר למחשבות נוגות.

הרב משה יהודאי הוא יו"ר "רבנים למען זכויות אדם"

האנטישמיות שבפנים

לאחר התקיפה האנטישמית שאירעה באוסטרליה, סערה דעת הקהל בישראל. כמה מהתגובות שהושמעו בכלי התקשורת, הזכירו את תגובות הימין אחרי פיגועים: איש מהם לא הביע שמחה, כמובן, אבל בדבריהם היה שזור קורטוב של "אמרנו לכם", ונראה שהם חשו תחושת הקלה על כך שהיהודים שוב נרדפים.

במקביל לתקרית ביבשת הרחוקה, קרתה באותו השבוע תקרית מצערת, קרוב יותר אלינו: צעיר ירק לעבר ח"כ אלעזר שטרן, כשזה יצא מבית הכנסת בו נהג להתפלל. המעשה גרר גינויים, אולם אנשים שונים, ובהם ח"כ שטרן, טענו שמדובר ב-"עשב שוטה", ב-"מקרה לא מייצג", ושאר טענות שאיש לא טוען, כשמדובר בפשע שנאה המתבצע בידי לא-יהודי.

שטרן הותקף משום שמתח ביקורת על הרב דב ליאור מקריית ארבע. הרב ליאור אמר שלא יאפשר לילדיו להתחתן עם אתיופים, "כי הם לא יהודים". שטרן טען שהם דווקא כן יהודים. אבל איש מביניהם לא העלה בדעתו, שיש בעייתיות באמירה שאסור ליהודים להתחתן עם בני דתות אחרות.

לו היה מתקיים דיאלוג דומה בין אישי ציבור באוסטרליה, או בכל מדינה אחרת, סביר להניח שהדבר היה גורר אחריו האשמות באנטישמיות. אבל בישראל זה דווקא מותר. ישראל היא המדינה היחידה בה אסור ליהודים להינשא לאחרים, ואם זו לא אנטישמיות – לא ברור אנטישמיות מהי. היריקה אולי כוונה כלפי ח"כ שטרן, אבל למעשה, היא פגיעה בפנים של כולנו.

יוסי ס.

דברים בשם אומרם

על הפרטה ודור ז'

"בוא נשאל אם היה צריך לפצל ולהפריט את בתי הזיקוק באשדוד ובחיפה. להגיד לך שהרווחנו מזה? כן, העובדים הקיימים הרוויחו מענקים ותוספות שכר, אבל לך תראה כמה מרוויחים היום הצעירים. יש לך בכל מפעל 3 סוגים של עובדים: דור א', דור ב', ודור ז'. הוותיקים והמבוגרים מכרו את העתיד של הילדים שלהם כדי לדאוג לאינטרסים של עצמם. להגיד לך שאני חף מכל העסק? לא. אבל זה קורה בכל מקום, בכל תחום. מנסים להפריט כל מה שזו, גם את הנמלים ואת חברת החשמל... אז אחר כך תשאלו איך קרה ומה קרה ואיך [הבעלים החדשים] משכו כזה דיבידנד?"

(ראובן שוורצברג, יו"ר ועד העובדים הוותיק של בתי הזיקוק בחיפה ולשעבר פעיל מפ"ם, "גלובס", 15.10)

עבודה עברית

"על השקיות של 'צרכניית בית-אל' בבעלותו של ניתאי גיאת, מודפס הכיתוב 'עבודה עברית', וזה חשוב'. יש עניין לפרנס את החברה שלנו, לא לתת נחלה לערבים', אומר גיא. 'יש כאלה שמתפתים מבחינת מחירי וזמינות, כי ערבים הרבה יותר זמינים וגם הרבה יותר זולים'."

(מתוך ידיעה באתר "הקול היהודי", 17.10)

הרעים מקבלים החלטות עסקיות

"הנושא החשוב עכשיו איננו המשכורת של המנהלים, אלא איך ועד העובדים מטפל באנשים שלו. עצוב לי לגבי אלה שיצטרכו לעזוב. הם לא אנשים רעים, אבל אנחנו צריכים לקבל החלטות עסקיות."

(ג'רמי לוי, כשעדיין היה מנכ"ל טבע, 'ידיעות אחרונות', 18.10)

הדלק של המאבק המעמדי

"החזר הוצאות על דלק למטוס מנהלים פרטי של יו"ר דירקטוריון 'טבע' הוא כ-2.5 מיליון שקל לשנה."

(מאיר בביוף, יו"ר מרחב הנגב בהסתדרות, באסיפת עובדי מפעל "טבע-טק" ברמת חובב, 14.10)

שניים אוחזין (1)

"החברה המצוינים של מפלגת העבודה מתמודדים במסגרת סיעת 'ים' [למועצת העיר אילת], אבל מפלגת העבודה ואני בראשה, תומכות במאיר יצחק הלוי לראשות העירייה."

(יו"ר העבודה, שלי יחימוביץ', במקומון "ערב-ערב", 10.10)

שניים אוחזין (2)

"אני קורא לכל תושבי אילת להצביע למאיר יצחק הלוי. זה ראש עיר אדיר!"

(מודעה בחתימת רה"מ בנימין נתניהו, "ערב-ערב", 17.10)

ועדת הבחירות בנצרת הכריזה על עלי סלאם כעל ראש העירייה

שמעון גפסו: "גייסתי חברי ליכוד כדי לפעול לניצחוננו של עלי סלאם"

השבוע בכנסת

סיוע לעובדים שילדיהם מוגבלים

על שולחן הכנסת הונחה הצעת חוק, אותה יזמה קבוצת ח"כים בראשות חברי הכנסת **דב חנין** (חד"ש) ו**אורי מקלב** (יהדות התורה), אשר מציעה להעניק סל הטבות להורים של ילדים בעלי מוגבלויות, שנאלצים להעדר ממקום עבודתם בשל מחלת הילד. מוצע, כי המעסיק ידרש לשלם להורה עבור כל ימי היעדרותו החל מהיום הראשון, בניגוד לשאר העובדים שאינם זכאים לתשלום עבור יום זה. עוד מוצע כי תינתן תוספת של 6 ימי היעדרות בשנה, בנוסף לימי החופשה והמחלה העומדים לרשות העובד, ותוספת של עוד 3 ימים, אם ניצל את מלוא המכסה השנתית. את יתרת המכסה שלא נוצלה, ניתן יהיה להעביר לבן או לבת הזוג.

נדחתה הצעה להנציח את זכר קורבנות כפר קאסם

הכנסת דחתה (30.10) את הצעת החוק של יו"ר חד"ש ח"כ מוחמד ברכה להנציח את זכרם של קורבנות הטבח בכפר קאסם. חברי כנסת רבים דרשו ממשלת ישראל להכיר באחריות המדינה לטבח בכפר קאסם. בעקבות הטבח ב-1956, ניסתה ממשלת בן-גוריון להטיל צנזורה צבאית ולהסתיר את האירוע, אולם חברי הכנסת **תופיק טובי** ו**מאיר וילנר** ממק"י חשפו את הפרשה מעל דוכן הכנסת. בעקבות הסערה הציבורית שקמה, נאלצה הממשלה להורות על חקירה ועל עריכת משפט צבאי לנאשמים. לפי הצעת ח"כ ברכה, משרד האוצר המדינה יתקצב את העמותה להנצחת זכר קורבנות הטבח, ומשרד החינוך יחייב את כל בתי הספר להקדיש שעת מחנך ביום ציון הטבח, לצורך להפקת הלקחים ממנו. סגן שר החינוך, ח"כ **אבי וורצמן** (הבית היהודי) שהשיב להצעת החוק, אמר כי הצעת החוק נדונה בוועדת שרים לענייני חקיקה – ונדחתה. 20 ח"כים תמכו בהצעתו של ח"כ ברכה ו-48 התנגדו לה. ח"כ אחד נמנע.

בשבוע שעבר, הסיר בית המשפט העליון את הצו שמנע את פרסום תוצאות הבחירות בנצרת (31.10). בעקבות כך, הכריזה ועדת הבחירות המקומית על סגן ראש העירייה לשעבר, **עלי סלאם**, כעל ראש העירייה. לפי התוצאות שפרסמה ועדת הבחירות, סלאם גבר על ראש העירייה המכהן, **ראמו ג'ראייסי** (חד"ש), בהפרש של 22 קולות בלבד. עיריית נצרת נמצאה בהנהגת חזית נצרת הדמוקרטית ברציפות מאז 1975, בהתחלה בראשות **תופיק זיאד**, והחל מ-1994 – בראשות ראמו ג'ראייסי.

לטענת חד"ש בנצרת, מאות מעטפות ובהן קולות של בוחרים נפסלו שלא כדין בידי ועדת הבחירות המקומית, במטרה להטות את תוצאות הבחירות. בית המשפט התייחס לטענות, וקבע כי הן יידונו בהליך ערעור בחירות על פי חוק. חד"ש בנצרת מסרה, כי פעיליה מקבלים את החלטת בג"ץ, ושומרים לעצמם את הזכות לערער על התוצאות. בתוך כך, פורסמו במקומוני נצרת עילית דבריו של ראש העירייה **שמעון גפסו** (ליכוד), על אודות הבחירות לראשות עיריית נצרת: "אני מאוד שמח שזה עלי סלאם. פעלתי לניצחוננו, כשגייסתי את 400 חברי הליכוד מנצרת לבחור בעלי. לא הייתי נוקף אצבע למען ג'ראייסי, ודעתי עליו ידועה. הזמנתי את עלי לכוס קפה. אני מאמין שעם בחירתו, האזור שלנו יצא לדרך חדשה וטובה יותר".

יצוין, כי בשמו של גפסו נקשרו מספר פרשות שחיתות, וכי תלוי נגדו כתב אישום בגין לקיחת שוחד. בחודש ספטמבר החליט בג"ץ להפסיק את כהונתו של גפסו כראש העירייה, אך התיר לו להתמודד פעם נוספת. במרכז מערכת הבחירות שלו כיכבה הסיסמא: "נצרת עילית יהודית לעד". בראיון שהעניק בחודש יוני, אמר גפסו, כי "אם הייתי במהומות אוקטובר 2000, היו אצלי יותר הרוגים".

ועדת הפנים בשירות גפסו

שלושה חברי כנסת הוצאו מאולם ועדת הפנים של הכנסת, במהלך דיון סוער שקיימה הוועדה (30.10). הדיון כונס ביוזמת ראש עיריית נצרת עילית, שמעון גפסו, ונועד להוות זירה להאשמות שהוא טופל על היועצת המשפטית של העירייה, עו"ד **אולגה גורדון**. יו"ר הוועדה, ח"כ **מירי רגב** (ליכוד), העניקה גיבוי לגפסו, וטענה כלפי היועצת המשפטית כי "צריך לאפשר לראש העיר הנבחר לעבוד". "את מעניקה במה לאנשים שמואשמים בפלילים, ועושה בית דין שדה לפקידות בכירה", האשים יו"ר חד"ש ח"כ **מוחמד ברכה** את רגב. "את מבזה את הכנסת ונותנת במה לעבריינים", קרא, לפני שהורחק מהדיון. עוד הורחקו מהדיון ח"כ **מיקי רוזנטל** (העבודה) וח"כ **תמר זנדברג** (מרצ).

תנועת הנגד של המטוטלת

נותרתו הראשית של הספר "לחם עבודה" מצביעה מיד ובלא היסוס על המימד המטריאלי בחייה של חברה, ובעיקר - בחייהם של אנשים עובדים

מאת דוד דה פריס

אני מברך על הופעת ספרה של תמר גוז'נסקי, משום שהשילוב החשוב הזה בין "לחם" לבין "עבודה", מציב את השאלות של רמת החיים ושל הביטחון התעסוקתי בלב הדיון החברתי והפוליטי. זה נכון בישראל, ובוודאי במישורים רחבים הרבה יותר, כפי שאפשר ללמוד ממה שמתרחש ביוון, בספרד ולמעשה בכל ארצות האיחוד האירופי. מכל המרכיבים הקלאסיים, המגדירים מעמד עובדים – ברמה המדינתית וברמה הגלובלית – ואשר עדיין ביטחון התעסוקתי הם עתה עיקר הדיון.

אני מברך על הופעת הספר גם משום שקיים מחסור בחומר היסטוריוגרפי וסוציולוגי לגבי העובדים בארץ. הידע שיש לנו על אודות עובדים הוא עצום ורב. בארכיונים ההיסטוריים מצויים מקורות ראשוניים רבים על הגירה, עבודה, ארגון מקצועי, סכסוכי עבודה ועוד היבטים של עולמם של העובדים, שיכלו לפרנס מספר רב של עבודות מחקר.

אלא שלעומת העושר הזה נותרת הספרות המחקרית בנושא העובדים חסרה, והוראת הנושא היא מעטה ביותר. עבודה, אבטלה ושבתות אינם חלק מהזיכרון הקולקטיבי של החברה הישראלית. הוצאתו לאור של "לחם עבודה" אך מדגישה את עוצמת החסר.

חיבור בין פוליטי לעיוני

הספר עצמו עשיר בידע ובפרטים, ומעיד היטב על מקורות השראתה של גוז'נסקי, על הקירבה שלה לנושאים עליהם היא כותבת, ובפרט – על היעדר ההפרדה אצלה בין המעשה הפוליטי למעשה העיוני, ואף למסר התודעתי והחינוכי המשתמע מהטקסט. מבחינה זו, "לחם עבודה" הוא גם מאגר ידע; גם עדות ישירה של מי שהייתה בלב העשייה החברתית משך שנים רבות; גם תוצר מרתק של מלאכת תפירה של תהליכים היסטוריים ועכשוויים; ולא פחות מכך – גם דיבור ביקורתי שמבקש לשכנע כיצד עלינו לחשוב על מעמדם של עובדים בחברה ועל הבעיות בפניהן הם ניצבים. בכתיבה על עובדים, ובפרט בכתיבה על אודות ההיסטוריה של תנועת העובדים, יש סוגות שונות. הז'אנר שהספר הזה מוסיף אליו הוא של הכותב המבקש לשכנע, המייצר בכוונה ובמודעות רעיונות להעבירם לציבור.

בין עובדים להון

התובנה הראשונה העולה מהספר, היא שלא ניתן לכתוב היסטוריה של עובדים ולא ניתן לשרטט את העולם העכשווי של

עובדים, אלא כחלק מההיסטוריה של ההון, כחלק ממערך היחסים עם חברות הון ומעסיקים, ובעצם כחלק מהשיטה הקפיטליסטית. קביעה זו אולי תשמע כמוכנת מאליה. אבל במשך שנים רבות קידשה הספרות המחקרית בתחום העובדים וארגוניהם את ההיסטוריה החברתית, את "ההיסטוריה מלמטה" ואת המבט הסובייקטיבי של עובדים ועובדות, בעודה מזניחה את עולם היחסים, שבתוכו העובדים פועלים ובו הם תלויים. בהקשר הישראלי הדבר נכון במיוחד.

התובנה העיקרית מהספר של גוז'נסקי, ובעיקר מחלקו הראשון, היא עד כמה מעט אנחנו יודעים על הקפיטליזם הישראלי. אנו חיים זה מכבר בעידן הניאו-ליברלי; זה מכבר ברור, שהקפיטליזם היה הגמוני בחברה הישראלית כבר מראשית ימיה של המדינה ואף קודם לכן – ועדיין מדף הספרים העוסק בהיסטוריה, בכלכלה ובסוציולוגיה של ההון קטן ביותר.

בספרה של גוז'נסקי העוצמה של ההון ושל הקפיטליזם היא בלב הסיפור. היא מדגישה את ההיסטוריות של המרכזיות הזו ואת זרועות ההשפעה השונות שלה, אך בעיקר מצביעה על כך, שיש להבינה לעומק. בלעדי הבנה זו, לא נוכל להבין את יחסי ההון עם המדינה ואת יחסיו עם

העובדים. באופן טבעי, הספר מתמודד עם העוצמה הזאת בצורה מבנית ומערכתית, מעין מאקרו-כלכלה מדינית של הקפיטליזם, תוך דגש ביחסיו עם המדינה.

אולם לא נוכל להבין עוצמה זו של ההון ואת השפעתה על עובדים, אם לא נרד לרמה של הניגוף ושל הפירמה; אם לא נשרטט את ההיסטוריה החברתית של הקפיטליזם; אם לא נבין את השפה הפוליטית שלהם; אם לא נבין את צורות החשיבה שלהם לגבי תחרות כלכלית, שליטה בעובדים, אי-יציבות פיננסית ותכנונים של עלויות עבודה ושל תשלומי מס.

במוסדות להשכלה גבוהה בארץ מלמדים מעט היסטוריה כלכלית. אין במוסדות אלה יחידה מחקרית העוסקת בהיסטוריה ובסוציולוגיה של העסקים. ברמת המיקרו, רוב הידע שלנו בתחום פעילות ההון ביחס לעובדים נשען על אוטוביוגרפיות, ביוגרפיות ומספר מחקרים ענפיים. ספרה של גוז'נסקי מוביל אותנו, וזאת בהמשך לספרה הקודם על הקפיטליזם בפלשתינה, בדיוק אל ההבנה, שללא הבנת הקפיטליזם לא נוכל להבין את העובדים.

דוגמא אחת להמחשת העניין. עבודה סוציאלית הייתה מראשיתה מגזר ציבורי, ולכן כאשר העובדות והעובדים הסוציאליים שבתו ב-1994, הכתובת שלהם הייתה המדינה. בשביתה הגדולה של העובדים הסוציאליים ב-2011, הכתובת נותרה עדיין אותה כתובת, אבל העולם השתנה: חלק משמעותי וגדל של העבודה הסוציאלית הופרט ומנוהל בידי חברות פרטיות. מצב חדש זה מכתוב לא רק מערכות יחסים חדשות לגמרי בין העובדים הסוציאליים למדינה, אלא גם מחדיר למקצוע עצמו מושגים חדשים והנחות חדשות, המועברים לסטודנטים בתחום, כמו גם צורות חדשות לגמרי של תמחור פרטי של רווחה.

המדינה והקפיטליזם

הפרטת השירותים הסוציאליים משנה את העבודה הסוציאלית ואת מעמד עובדיהם, ולכן חיוני להבין את הכוחות הכלכליים שנכנסו לעסוק בה ולנהלה.

באופן טבעי, לא רק הקפיטליזם הישראלי הוא מושא ספרה של גוז'נסקי, אלא המדינה עצמה, זהותה ומעשייה בעידן הקפיטליזם הממלכתי ולאחר מכן. הכוונה אינה רק למערכות התלות ההדוקות שיש בינה לבין עובדי המגזר הציבורי, אלא גם לקשרי הגומלין בין המדינה לבין העובדים בעידן ההפרטה המואצת. רבות נאמר בספר על המדינה, על המפלגות שהנהיגה, ועל התפיסות של הפוליטיקאים שניהלו את כלכלתה. מה שאני מעוניין להדגיש הוא דווקא את נושא ההגנה על עובדים.

בספרו המפורסם מ-1944, לימדנו קארל פולני על אודות התופעה ההיסטורית של "התנועה הכפולה". המדינה סייעה רבות לקפיטליזם בהשלטת העקרונות של שוק חופשי. אך ככל שתנועת ההתעצמות הזו של ההון הפרטי ושל השוק החופשי גברה, כך התפתחה גם תנועת-נגד, שהניעה בצורה זו או אחרת את המטוטלת לכיוון הנגדי. ביטוי בולט לכך היו מדינת הרווחה והתפתחות החקיקה המגנה על עובדים. אולם הפרדוקס, שלעיתים מכונה "דילמת המטוטלת של פולני", הוא שהמדינה ממשיכה להעניק לשוק החופשי את הכלים למימוש עוצמתו.

במקרה הישראלי, כפי שאפשר ללמוד מספרה של גוז'נסקי, המדינה היא זו שמנצחת על המסע חסר הבלמים הזה להפרטה. זו המדינה שהעניקה לאנשי השוק החופשי את הביטחון, כי האתוס שלהם בדבר שוק חופשי שמסדיר את עצמו – מנצח. בלי המדינה, אנו מבינים מהספר, לא ניתן להבין את ההרס החברתי, שגורמת השתלטות האתוס הזה. מכאן משתמע התפקיד המרכזי של המדינה בעולמם של העובדים ובהשפעה של ההפרטה על חייהם

לא רק כעובדים אלא כאזרחים, כאנשי קהילה, כצרכנים וכתושבים של עיירה ושכונה.

הדוגמא של 'מתפרת העצמאות' במצפה רמון מתבקשת מיד. הרי לא נוכל להבין מדוע איבדו עובדות המתפרה הזאת את פרנסתן, אם לא נראה את ההחלטה של משרד הביטחון לרכוש מדי חיילים לא אצלן בדימונה, אלא מעבר לגבולות המדינה. החלטה זו של המדינה שמטה את הבסיס לניהול המתפרה, יצרה מצב שהיה מעבר לכוחן של העובדות להתמודד עמו, והשפיעה עמוקות על הקהילה המקומית שחיה במצפה רמון ועל הרקמות החברתיות העדינות שלה.

העובדים כמעמד

העובדים מופיעים בספר בצורות שונות: כמעמד חברתי, כמשויכים או כלא משויכים ארגונית להסתדרות או לאיגוד מקצועי, כשותפים לפעולה קולקטיבית של סכסוכי עבודה ושבתות, וכמושאה של מדיניות כלכלית וחברתית שמשפיעה על תעסוקתם ועל הכנסתם. על כל אלה תמצאו בספר בשפע.

משלל ההתייחסויות האלה, ברצוני להתרכז בעניין אחד והוא: שאלת היכולת של עובדים להגביל את כוחות השוק. בספר מנותח התהליך ההיסטורי המעניין, שבו יכולת זו תלויה לא רק בחקיקה שמגנה על עובדים, אלא גם בפעולות עצמאיות של עובדים במקומות העבודה ובשוק העבודה.

הספר "לחם עבודה" מוביל אותנו בשני נתיביו של התהליך הזה. נתיב אחד מאפיין בעיקר את העשור האחרון, והוא הופעתם של ארגונים של ייצוג עובדים שהם אלטרנטיביים להסתדרות. זהו תהליך גיוס קשה, מלא בעיות ומהמורות פיננסיות וארגוניות, אשר בדרך כלל נתקל בהתנגדות עיקשת מצד ההסתדרות והמעסיקים, שלעיתים קרובות מוצאים עצמם באותה חזית.

הנתיב השני, שבלעדיו לא ניתן להעריך את היכולת להגביל את כוחות השוק, הוא המגמה הגוברת בעשור האחרון של הכרות סכסוכי עבודה במגזר הפרטי, על-ידי עובדים צעירים וחסרי מסורת של התנסות איגוד מקצועית. מגמה זו באה לידי ביטוי, למשל, בסכסוכי העבודה ברשתות בתי הקפה "קופי ביץ" ו-"קופי-טו-גו" בתל-אביב, לפני כמה שנים, ולאחרונה גם בחברות התקשורת "פלאפון" ו-"הוט".

קשה להעריך עד כמה נטייה זו תעמיק, והאם המאבקים הם חלשים או חזקים בטווח ארוך. אך במידה מסוימת אפשר לראות בתהליכים אלה לא רק תגובה לנטיות המרסנות של האיגודים המקצועיים הניאו-ליברליים, אלא גם מעין ניסיון, לעיתים קרובות ספונטני, חסר גב פוליטי ולא מתוכנן עד הסוף, לתת דחיפה לתנועת הנגד של המטוטלת.

זה אולי אחד המסרים החזקים בספר: למרות החלקיות של תהליכים אלה והקושי לבלום את התהליכים המבניים שהמדינה מניעה, גוז'נסקי רואה בתנועת נגד זו מקור לא אכזב של תקווה.

פרופ' דוד דה פריס מלמד בחוג ללימודי עבודה באוניברסיטת תל-אביב. הדברים לעיל נאמרו בערב ההשקה בת"א של הספר "לחם עבודה - מעמד הפועלים הישראלי, מבט עכשווי והיסטורי" מאת תמר גוז'נסקי, פרדס הוצאה לאור, 2013.

את הספר ניתן לרכוש באתר ההוצאה לאור:

www.pardes.co.il/book.asp?PID=1181

הבחירות בארגנטינה :

הישגים לשמאל הרדיקלי

הלוגו של "חזית השמאל של העובדים"

וכמעמדיים, הקימו חזיתות מקומיות, אשר זכו בתמיכה נרחבת, במיוחד באזורים בהם מתגוררים עובדים.

במחוז טיירה דל פואגו הדרומי ("ארץ האש") זכה מנהיג איגוד עובדי המתכת ב-22 אחוזי תמיכה, ונבחר לפרלמנט. במחוז סלטה הצפונית הפכה "חזית השמאל של העובדים" לכוח השני בגודלו, לאחר שקיבלה למעלה מ-20% מהקולות. במחוז נאוקן הדרומי קיבלו שתי החזיתות כ-14%, ואילו במחוז השכן, ריו נגרו, הן קיבלו 36%. במחוז דרומי נוסף, סנטה קרוז, קיבלו שתי החזיתות 14% מהקולות, ואילו במחוז מנדוסה, שלייד הגבול עם צ'ילה, קיבלה "חזית השמאל של העובדים" 14% מקולות הבוחרים. החולשה הגדולה של השמאל הרדיקלי היא בעיר הכירה בוואנוס איירס, שהיא העיר הגדולה במדינה, בה קיבל קרוב ל-7%.

יצוין, כי בחזית השמאל של העובדים הוחלט, כי כל חברי הפרלמנט שנבחרו מטעמם ישתכרו שכר בגובה שכר ממוצע של עובד תעשייה, וכי תחול רוטציה בסיעה, מדי שנתיים, כדי לאפשר לכמה שיותר פעילים לכהן כנבחרים ציבור. בניגוד לעבר, החליטו במפלגה הקומוניסטית הארגנטינאית שלא לרוץ באופן עצמאי, אלא להשתתף ב-"חזית למען הניצחון", שבהנהגת הנשיאה פרננדס דה קירשנר. רק במחוז אחד, טוקומן, תמכו הקומוניסטים בחזית שבהנהגת המאוואיסטים.

הימין בארגנטינה התחזק בבחירות שהתקיימו לקונגרס בשבוע שעבר. כך עולה מתוצאות הבחירות, המבשרות רעות מבחינתה של הנשיאה קריסטינה פרננדס דה קירשנר. התחזקות הימין מפחיתה את כוחה של דה קירשנר, ומקטינה את הסיכוי שתוכל לשנות את חוקת

ארגנטינה כך שיתאפשר לה להתמודד לנשיאות לכהונה שלישית, בשנת 2015.

יחד עם זאת, מפלגתה של הנשיאה, "החזית למען הניצחון", שמרה על הרוב ממנו נהנתה בקונגרס ובבית הנבחרים. הנשיאה עצמה לא יכלה להשתתף במערכת הבחירות באופן פעיל, מאחר שהיא מתאוששת מהליך רפואי מורכב שבוצע בראשה לפני מספר שבועות.

הנשיאה פרננדס דה קירשנר, העומדת בראש פלג גדול במפלגה הפרוניסטית, החלה למלא את תפקידה ב-2007, לאחר שהחליפה את בעלה, נסטור קירשנר, שנפטר בשנת 2011 נבחרה מחדש לנשיאות, לאחר שהבטיחה להגדיל את הפיקוח על כלכלת המדינה ולהתייצב לצידו של נשיא ונצואלה דאז, הוגו צ'אבו, ולצידו של נשיא אקוודור, ראול קוראה. באותה שנה היא קיבלה 54% מקולות הבוחרים – תוצאה חסרת תקדים בארגנטינה.

אך לא רק הימין זכה בהצלחות חלקיות. השמאל הרדיקלי קיבל תמיכה ללא תקדים. חזית של שלוש מפלגות טרוצקיסטיות בשם "חזית השמאל של העובדים" זכתה ביותר מ-1.2 מיליון קולות ברחבי המדינה. חזית שמאלנית נוספת, אשר במרכזה "המפלגה הקומוניסטית המהפכנית" (קבוצה מאוואיסטית, אשר עזבה את המפלגה הקומוניסטית הארגנטינאית) זכתה ב-500 אלף קולות נוספים.

נוסף על כך, מספר מועמדים שהגדירו עצמיים כשמאליים

הבחירות בצ'כיה :

הקומוניסטים הם הכוח השלישי

הבחירות לפרלמנט בצ'כיה, שהתקיימו בשבוע שעבר, לאחר חודשים של אי-יציבות שלטונית, הסתיימו ללא מנצח ודאי. אומנם, בתום ספירת הקלפיות זכתה המפלגה הסוציאל-דמוקרטית במירב הקולות (למעלה מ-20% אחוזי תמיכה, 50 חברי פרלמנט), אך לא מדובר בשיעור תמיכה גבוה דיו כדי לאפשר לה לגבש קואליציה ולהקים ממשלה.

הבחירות התקיימו לאחר שראש הממשלה פטר נצ'אס נאלץ להתפטר בחדש יוני בשל חשדות לשחיתות. מפלגת הימין החדשה "אנו", בראשות המיליארדר אנדריי באביש, גרפה 18% מהקולות (57 חברי פרלמנט). באביש הוא בעל הון אשר התעשר בזכות הפרטת הנכסים הממשלתיים, לאחר פירוק המשטר הסוציאליסטי בצ'כוסלובקיה. בבעלותו אימפריה עסקית הכוללת חברות חקלאות, מזון וכימיקלים.

הצלחתו של באביש הפתיעה את הפרשנים, שכן מפלגתו בת השנה נשענת כמעט אך ורק על הכריזמה של מנהיגה, ונעדרת תפיסת עולם מוצקה או סדר יום ברור.

המפלגה הקומוניסטית של מורביה ובוהמיה (KSČM) קיבלה 15% מהקולות (33 חברי פרלמנט), ותהיה הסיעה השלישית בגודלה. מבחינת המפלגה הקומוניסטית, זהו ההישג האלקטוראלי הגדול ביותר מאז פורקה צ'כוסלובקיה ב-1993, והוקמו צ'כיה וסלובקיה.

דובר המפלגה הקומוניסטית מסר, כי מפלגתו מוכנה להיכנס לקואליציה עם הסוציאל-דמוקרטים "תוך שינוי מן היסוד של המדיניות הניאו-ליברלית הנהוגה במדינתנו מזה כשני עשורים". הסוציאל-דמוקרטים דחו את הצעתם של הקומוניסטים.

השרוב שהיה להיסטוריון קומוניסטי

לזכרו של הוגה הדעות הלבנוני מוחמד דכרוב

מאת הישאם נפאע

"כוכב שכבה בשמי התרבות הנאורה והפרוגרסיבית הערבית", כך כתב ההיסטוריון הפלסטיני מאהר א-שריף על הוגה הדעות המרקסיסטי הלבנוני, מוחמד דכרוב, אשר מת לפני כשבועיים.

רבים ציינו את ההיבט הסמלי בתאריך פטירתו (24.10), שהוא המועד בו חוגגים הקומוניסטים הלבנונים מדי שנה את יום היווסדה של מפלגתם, בשנת 1924. בשעות הבוקר באותו יום, שידרה תחנת הרדיו "סאות א-שעב" ("קול העם"), השייכת למפלגה הקומוניסטית, את הודעת הוועד המרכזי של המפלגה, בה נאמר כי "פרידתו של דכרוב מחזקת את חובתנו להמשיך במאבק אותו התחילו דכרוב וחבריו".

דכרוב – שכיניו בפי חבריו היה "האינטלקטואל הפרולטארי", או "זקן הצעירים" – נולד בעיר צור בשנת 1926. נאלץ להפסיק את לימודיו בבית הספר היסודי בשל הקשיים הכלכליים של משפחתו. התלמיד הצעיר הפך פועל בעל כורחו, והתפרנס כמוכר תרמוס וחומוס, כפועל בניין וכשרברב. למרות מציאות חייו הלא פשוטה, הוא קרא הרבה ואפילו החל לפרסם רשימות בעיתונות הלבנונית. נקודת המפנה בחייו המקצועיים והאידיאולוגיים התרחשה בשנות ה-50 לאחר שעבר לכיירות, שם פגש את מנהיגי המפלגה הקומוניסטית ובראשם חוסיין מורוזה.

בכיירות עבד דכרוב במספר כתבי עת ועיתונים, וביניהם "א-נדיאא" (הקריאה), שהיה ביטאון המפלגה, ולאחר מכן בירחון השמאל "א-טריק" (הדרך), בו עבד עשורים עד שהפך לעורכו הראשי. ירחון זה היה נפוץ בלבנון ומחוצה

לה, בהיותו כתב עת רעיוני וספרותי מעמיק בעל אוריינטציה שמאלית מובהקת. דפי כתב העת אירחו כותבים, סופרים, חוקרים והוגים רבים ממפלגות קומוניסטיות ומתנועות שמאל מרחבי העולם הערבי. בשנות ה-90 היינו מדי פעם מקבלים במערכת העיתון "אל-אתיחאד" בחיפה מספר גיליונות של הירחון. בהגיע הירחון למערכת, היינו מתחרים ולעיתים אפילו רבים על הזכות להיות ראשון הקוראים!

דכרוב כתב מספר ספרים ופרסם מאות מאמרים היסטוריים, מסות רעיוניות, ביקורות ספרות ועוד. עם ספריו החשובים ניתן למנות את "שורשי האלון האדום", היסטוריוגרפיה של המפלגה הקומוניסטית הלבנונית ופרקים בהיסטוריה של לבנון מתוך פרספקטיבה מרקסיסטית; וכן את "עיונים באיסלאם", אותו חיבר יחד עם חוסיין מורוזה ועם המרקסיסט המצרי הידוע, מחמוד אמין אל-עאלם.

המוסיקאי הלבנוני מרסל ח'ליפה אמר על דכרוב, כי "הוא יישאר בזיכרון של בני דורי כמו יד שלא הפסיקה לתת, יד שהושטה לנו ברוחב של חלומותינו". הסופר המצרי יוסף אל-קעיד כתב: "לעולם יישאר דכרוב אותו אדם אציל, אשר נתן הרבה ונשאר עני בכל דבר, פרט לחברותו, לספריו, למחשבותיו ולתלמידיו הרבים, אשר למדו והמשיכו ללמוד מ-'א-טריק' וממי שהתווה את הדרך אל עתיד טוב יותר".

ברשתות החברתיות, דוגמת פייסבוק, צעירות וצעירים לבנונים רבים כתבו סטטוסים לזכרו ועל אודותיו: "נותרו מעטים מאוד מאלה שנתנו ולא ביקשו לעצמם דבר... עזבת אותנו לפני שהסקנו להודות לך, חברנו היקר"; "שלום להיסטוריון הקומוניסט והשובב, שלא הפסיק לצחוק"; "בן השמונים הזה נשאר הוא עצמו כמו תמיד: חוש הומור, נוכחות חכמה, חברות ורוח צעירה, פיזית ונפשית".

אחד מחברי איחוד הנוער הדמוקרטי, תנועת הנוער של המפלגה הקומוניסטית הלבנונית, סיפר על הביקור האחרון שערך אצל דכרוב, בבית-חולים בו אושפז. לדבריו, דכרוב היה מודאג באשר לעתיד הנוער, במיוחד כיוון שהנוער "הפסיק לכתוב ולקרוא".

בראיון האחרון שנערך עמו, אשר פורסם בחודש יוני בעיתון "אל-חיאת", נשאל דכרוב "איך הפכת לקומוניסט?", והוא השיב: "הסיפור התחיל בצור, כשעבדתי בשרברבות. הקומוניסט רפלי אבו-ג'מרה היה אומר לי: 'מוחמד, אתה קומוניסט', והייתי משיב לו: 'לא, אני מאנשי הלאומיות הערבית'. על כך ענה תמיד: 'עוד תגלה שאתה קומוניסט'. כאשר עזבתי את צור וגרתי בכיירות, הכרתי את הקומוניסטים וקיבלתי מהם שבועון פוליטי-תרבותי. יום אחד, הוזמנתי על ידי חוסיין מורוזה לפגישה, בה השתתפו ניקולא שאווי ופרג'ללה אל-חילו, שני המנהיגים ההיסטוריים של המפלגה הקומוניסטית, אשר ביקשו ממני לערוך את השבועון".

דכרוב המשיך וסיפר כי לימים, לאחר שכבר נודע בתור כותב ועורך בעיתונות המפלגתית, הוא חזר לצור, ושם פגש את אבו-ג'מרה: "הוא חיך אליי, ואמר: 'אתה רואה, אמרתי לך'. השבתי לו, שאני קומוניסט בדרכי. 'מה זה אומר?', שאל אותי, ועניתי לו: 'אני בעל שכל מרקסיסטי ותודעה קומוניסטית. אני כותב מתוך פרספקטיבה קומוניסטית, אך מעולם לא הסתדרתי עם הארגון. וגם אם יחדל הקומוניזם מלהתקיים בעולם כולו, תמיד יישאר קומוניסט בשם מוחמד דכרוב, כי השכל שלי מרקסיסטי, ואי אפשר שלא יהיה כזה".

הרוגים ופצועים ברצועת עזה

תיפתח בהקרנת הסרט "סומווד", שביימה ג'יליאן קסטלר-ד'אמור, המתאר את מאבקם של אנשי אל-עראקיב, שהפכו לסמל של היאחזות ודבקות באדמתם, חרף הריסות הבתים, המעצרים הרבים, והאלימות המשטרית.
 לפרטים נוספים: <http://tinyurl.com/negev-film2013>

סדנא בנושא הפרטת החינוך

פרופ' גורדון לייפר, מהמחלקה ליחסי עבודה באוניברסיטת אורגון, יקיים בירושלים סדנא בנושא הפרטת מערכת החינוך בארה"ב ובישראל. פרופ' לייפר יציג את התהליכים הגורמים להרס החינוך הציבורי בארה"ב, המובילים בשיטתיות בידי תאגידים, ומקדמים אינטרסים מסחריים על חשבון איכות מערכת החינוך. בין השאר מקודמים אינטרסים אלו על ידי הפרטה מסיבית, ועל ידי הפיכת החינוך למוצר הניתן לרכישה באמצעות מיקור-חרוץ. הסדנא תיערך בשפה האנגלית, ותתקיים ביום שלישי, 19 בנובמבר, בשעה 19:00, במכון כרם, רח' אבידע 7, ירושלים. הכניסה חופשית. עוד ישתתפו בסדנא: **אריאל ליכמן**, ממובילי מאבק מורות היל"ה, ונציגים מהסתדרות המורים.

המפלגה הקומוניסטית הישראלית

ביום ו', 8 בנובמבר, בשעה 14:00

באולם "אחוה", שד' בן גוריון 39, חיפה

המשך המושב ה-8 של הוועד המרכזי

על סדר היום: סיכום הבחירות לרשויות המקומיות דוחות ושונות

מועדון הגדה השמאלית

אחד העם 70, ת"א

ביום ד', 13 בנובמבר, בשעה 20:00, יתקיים

ערב השקת הספר

"עבודתו של אבישי ארליך - סוציולוג פוליטי, פעיל ואינטלקטואל ציבורי"

בערב ישתתפו: פרופ' אורלי בנימין (אוניברסיטת בר-אילן), ד"ר **נועה לביא** (המכללה האקדמית ת"א-יפן) ופרופ' **יואב פלד** (אוניברסיטת תל-אביב).

הספר פורסם בהוצאת קיימברידג'. כלולים בו עבודותיו של פרופ' ארליך, וכן מאמרי הערכה שנכתבו בידי עמיתים ותלמידים. הספר יצא לכבוד יום הולדתו ה-70.

ארבעה פלסטינים נהרגו וחמישה חיילים נפצעו, אחד מהם באורח קשה, בתקרית שאירעה בשבוע שעבר (31.10) בדרום רצועת עזה. מאוחר יותר, במהלך הלילה, הפציץ חיל האוויר ברצועה, ושלושה פלסטינים נהרגו.

מאז שנת 2010, אסרה ישראל על הפלסטינים ברצועת עזה להתקרב למרחק של עד 300 מטרים מהגדר המפרידה בינה לבין ישראל. עם זאת, ארגוני זכויות אדם תיעדו עשרות מקרים בהם הצבא ירה באנשים שהיו במרחק רב מהגדר, לעיתים עד קילומטר וחצי.

לאחר מבצע "עמוד ענן" הושגו הסכמות בין ישראל לבין חמאס, לפיהן ישראל תאפשר לפלסטינים גישה נרחבת יותר לאזורים החקלאיים הקרובים לגדר. עם זאת, מתחקיר חדש שפרסם ארגון "בצלם", עולה כי הצבא ממשיך לתקוף פלסטינים המנסים לעבד את אדמותיהם הקרובות לגדר.
 לקריאת התחקיר: <http://tinyurl.com/btselem2013gaza>

נמשכת שביתת עובדי "טבע טק"

התפטרותו של ג'רמי לוין מתפקיד נשיא ומנכ"ל קונצרן "טבע" ועזיבתו את החברה, לא השפיעו על המשאים ומתנים הקיימים במפעלים השונים. ההסתדרות והנהלת "טבע" בפתח-תקווה חתמו על הסכם קיבוצי (30.10), המקיף את 600 עובדי המנהלה של החברה. במסגרת ההסכם הושגו תוספת שכר, וכן זכויות סוציאליות שונות. אולם בעוד ההסתדרות מגיעה להבנות עם הנהלת "טבע" בפתח-תקווה, במפעל הדרומי של הקונצרן, "טבע-טק" אשר ברמת חובב – נכנסה השביתה לשבוע השלישי. במשך שבוע התנהל מו"מ בין הצדדים, בתיווך האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות, אולם טרם הושגו סיכומים.

הוקם ועד עובדים באתר חדשות חרדי

בשבוע שעבר הוכרז (31.10) על הקמת ועד פעולה זמני של העובדים באתר החדשות החרדי "בחדרי חרדים", לאחר שלמעלה ממחצית מעובדי האתר הצטרפו לארגון העיתונאים. מדובר בכלי התקשורת החרדי השני בו מוקם ועד עובדים, לאחר רדיו "קול חי". ארגון העיתונאים, המונה כיום כ-2,100 חברים, הוקם לפני כשנה וחצי, ופועל במסגרת ההסתדרות.

סדרת סרטים על ערביי הנגב

ב-6-7 בנובמבר יתקיימו בסינמטק תל-אביב יומיים של הקרנת סרטים תיעודיים, על אודות הקהילה הערבית-הבדואית בנגב. בין הבמאים המשתתפים יש במאים מישראל, יהודים וערבים, וכן במאים מחו"ל. רבים מהסרטים עוסקים במאבק לזכויות בסיסיות, כמו נגישות למים או הכרה ממשלתית ביישובים. סדרת הסרטים